

БЕСЕДА ДЕКАНА

проф. др Радмиле Ковачевић-Куштримовић
поводом пријема нове генерације студената
школске 2001/2002

Драге колегинице и колеге,
Уважени гости,

Ако је поштовање закона један од основних закона у праву, онда је поштовање традиције одлика куће у коју сте данас дошли. Свесни зебње, несигурности, страха, сумње, слабости и заблуда који се збрајају у главама почетника, наши уважени гости, професори, сарадници, као и остали радници Факултета, окупили су се овде да вам пожеле добродошлицу, да вас охрабре, улију самопоуздање, развеју заблуде и учврсте у намери да успешно окончате студије једне тако старе, тако важне, неизбежне људске активности, као што је право.

Пре него што вам упутим неколико речи о томе шта вас на том путу чека, желим да поздравим наше драге госте: господина Зорана Миленковића, ректора Универзитета у Нишу, госпођу Верицу Стаменковић, председника Окружног суда у Нишу, господина Вукадина Милојевића, председника Војног суда, као и господина Војкана Митровића, председника Привредног суда.

Речи, та најсветија људска добра, морају се користити данас више него икада, да вам на почетку назначе обресе духовног простора у коме ћете се кретати, изучавајући право и бавећи се сутрадан њиме као својом професијом. Узгред, речи су нама правницима и једино оруђе које користимо да казнимо, да ослободимо кривице, да обавежемо на накнаду штете, да тумачимо уговор, и закон, наравно.

Опредељујући се за студије права нисте могли знати да се упуштате у изучавање једне појаве коју привид чини једноставном и свима доступном за познавање, а у стварности се ради о величанственој и веома сложеној духовној творевини. То што је право свуда око нас, што смо сви у праву у сваком тренутку, од рођења па до смрти, не чини право и наука о праву не представљају посебан изазов. За оне који приступају изучавању

права, право личи на гранитну стену, монолитну и бозобличну, из које, као Микеланђело свог Давида, треба изрезати основну идеју права, инструменте за њено остваривање, основне принципе и изузетке за понашање у појединим односима, процедуру да сачувате појединца - творца права и његов објект, али и друштвену заједницу чији је он део и у којој једино може опстати.

Замислите само шта све треба савладати за четири године колико трају студије права? Али зато што је то тако, студије права су свуда у развијеном свету престижне, а савршени правници изузетно цењени и плаћени стручњаци.

Право се споља приказује кроз низ закона којима се регулишу поједине људске активности. Стиче се утисак да је довољно имати одговарајући закон у рукама и постати судија, тужилац, адвокат. Међутим, правне норме садржане у законима су само површински и елементарни слој права. Постојање правних регула је основни услов за постојање правног система у једној земљи, или како се данас често говори, за владавину права.

Али, много је сложенији онај други слој. Наиме, основна идеја права је да служи правди, а њена суштина се састоји у једнаком поступању с једнаким и неједнаком поступању с различитим људима и односима. Али ко ће утврђивати које су ситуације једнаке, а које неједнаке да бисмо знали да ли поступамо по правди или не? Право је, дакле, повезано с вредношћу. Правник док суди, мери; на једна тас ставља стварност (чињенице), а на други правну норму и одређује да ли је та норма за тај случај, да ли је то решење правично, да се не догоди неправда због незнања, због мржње, због зависти, због љубави. Зато богиња правде Јустисија у једној руци држи вагу, у другој мач и има повез преко очију, јер се на тас ваге не смеју стављати страсти, симпатије, наклоности итд. Енигму правде може решавати само добар познавалац права, мудар, храбар, моралан и правичан човек, јер право је наука о добром и правичном. Улпијан рече: *Ius est ars boni et aequi*. Право и непоштење никада не могу опстати заједно. Јадан је онај правник који зна само закон. Зато је за владавину права у једној земљи потребна и правна иницијатива и правна култура и толеранција. У нашем друштву мањка од свега помало. Много од тога се не научи ни на правним студијама. Нажалост, неки од вас, из разноразних околности, нису у потпуности спремни да изучавају право јер им мањкају претходна знања из филозофије, логике, уметности и сл. која се стичу у гимназијама. Међутим, уз изванредан напор и намеру да се то постигне, то се може отклонити и успешно завршити студије права.

Право је, као што рекох, друштвена творевина. Право стварају људи, а они су и адресати права. Њиме се стварају правила по којима треба да се понашају појединци у друштву. Правним правилима, а и другим моралним, обичајним, па и религијским, сваки се појединац ограничава, како би се спречио хаос или стање рата, како унутар државе, тако и међу народима. Људи су робови закона да би били слободни. Може се рећи да је правни поредак "скуп налога та заједнички живот" или људски ум који управља свима на земљи.

Наравно, не може се друштвени живот уредити једним законом. Постоје многи закони којима се уређују све бројније и сложеније људске активности и о томе ћете учити већ од првих дана ваших студија. Штавише, данас је у свету преовладао манир законског регулисања скоро сваке човекове активности. Сматра се да је довољно донети законе и тиме је осигурана хармонична друштвена заједница, отклоњени сви сукоби, унутрашњи и спољашњи.

Нажалост, слика данашњег света не показује нарочити склад у друштвеним односима ни унутар држава, нити на међународном плану, упркос постојању права. Пре се може говорити о стању непрекидних сукоба између појединаца, партија и држава. Право, тај фини инструментаријум у људским рукама, није више у стању да обезбеди мир и благостање ни унутар националних заједница, нити међу државама. Право губи битку у сукобу са силом. Иако се право остварује помоћу силе, није добро када се сила отргне праву. Сила без права и правде је насиље. Правда узмиче пред силом. Посматрајући данашњу стварност ствара се утисак да закони, право и правда важе само за обичне и немоћне, док не важе за јаке и силне појединце, па и државе.

Драги моји студенти,

Приводећи крају ову реч, желим да вас ипак охрабрим. Ма колико правна наука била слојевита, културолошка, хуманистичка, ма колико право понекад изгледа немоћно, ви сте одлуком за правне студије учинили добар избор.

Најпре, правна наука није толико тешка да се не може савладати. Прво зато што се пред вама, већ од првих дана, одмотава постепено; било да праву прилазимо као целини, као систему, било појединим правним нормама, његово изучавање је поступно и гарантује успех. Из семестра у семестар, из године у годину, ви се упознајете са свим елементима права. Ви ћете изучити историју права и правне науке, у свету и код нас. Изучаваћете римско право, тај цивилизацијски феномен (који је у себи упио и део античке културе) који представља темељ савреме-

них правних система. Затим ће доћи на ред разне гране важећег права: уставно, грађанско, кривично, управно право, облигационо, наследно, породично, трговинско и др. Помоћне правне дисциплине, политичка економија, економска политика, политички систем, криминологија и др. омогућиће вам боље разумевање основних правних дисциплина. На сличан начин право се изучава на скоро свим факултетима у Европи. На нашем Факултету овај наставни план и програм прошла је 41 генерација студената и што је најважније успешно јер, они су данас судије, политичари, дипломате, тужиоци, адвокати, професори.

За успешан завршетак студија потребно је да се истински и предано предате учењу. Нажалост, неке спољне околности последњих година нису ишле на руку мирном и континуираном савлађивању наставног програма правних студија. Неке од њих су на срећу део прошлости, али су остале неке негативне последице. Универзитетске студије је захватио манир недоласка на наставу који представља озбиљан проблем јер има за последицу неуспешне или веома дуге студије. Овај амфитеатар има ретку прилику да вас види у овом броју. То није добро, и од тога трпите највише ви, иако празна слушаоница није никакав изазов ни за предавача. Зато смо одлучили да пооштримо контролу похађања наставе и то ће бити у вашем интересу. Иако су закони најгорчији, понекад се мора и за њима посегнути, како би се остварио оправдани циљ.

Наравно, на факултетима уопште, па и на нашем, се само не учи. Будите мудри па нађите времена за рад, јер то је цена успеха, време за размишљање јер је извор моћи, време за игру јер је то тајна младости, време за читање јер је извор мудрости, време за сањарење да бисте били на путу ка звездама и време да волите и будете вољени јер је то привилегија богова, каже једна ирска пословица.

ИЗВОРНИ ЧЛАНЦИ

